

۱۴۷۴۵۰
۹۵۴۰۰

به نام خدا

مؤسسه فرهنگی هنری
دیباگران تهران

عال از منظر زیست شناسی تکوینی، بگمائی و بوم شناختی

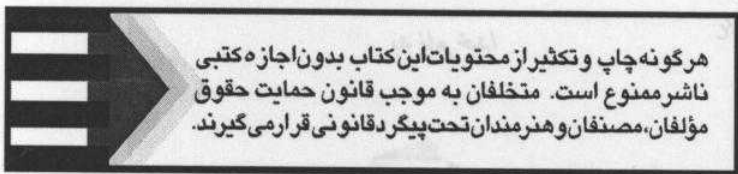
مؤلف

راحله درزی

کارشناسی ارشد زیست شناسی علوم گیاهی

(گرایش سیستماتیک گیاهی)

دانشگاه تربیت مدرس

گل از منظر زیست شناسی تکوینی، تکاملی و بوم شناختی

مؤلف: راحله درزی

ناشر: مؤسسه فرهنگی هنری دیباگران تهران

حروفچینی و جدایه: زنگان شیرین

طرح روی جلد: محبتی حجازی

چاپ: دانشجو

نوبت چاپ: اول

تاریخ نشر: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰ جلد

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۲۴-۵۳۴-۳

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۱۲۴-۵۳۴-۳

نشانی واحد فروش: تهران، میدان انقلاب،

خ کارگر جنوبی، روبروی پاساژ مهستان،

پلاک ۱۲۵۱

سرشناسه: درزی، راحله، ۱۳۶۸-

عنوان و نام پدید آور: گل از منظر زیست شناسی تکوینی، تکاملی و بوم شناختی / مؤلف: راحله درزی.

مشخصات نشر: تهران- دیباگران تهران- ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۳۳۸ ص. مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۲۴-۵۳۴-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: واژه نامه.

یادداشت: کتابنامه: ص ۳۲۲-۳۳۸.

یادداشت: نمایه.

موضوع: گل ها- ریخت شناسی

موضوع: Flowers-morphology

موضوع: فیزیولوژی بوم شناختی گیاهان

موضوع: plant ecophysiology

موضوع: پرور گیاهان

موضوع: fertilization

رده بندی کنگره: ۵۸۰-۵۹۵-۵۸۳/۵۸۳ QK ۶۵۳/۵۸۳

رده بندی دیویی: ۵۸۱/۳۸

شماره کتابشناسی ملی: ۸۲-۱۳۸۲

فروش اینترنتی:

www.mftshop.com

www.mftbook.ir

تلفن: ۲۲۰۸۵۱۱۱-۶۶۴۱۰۰۴۶ کد پستی: ۱۳۱۴۹۸۳۱۸۵

پست الکترونیکی: bookmarket@mftmail.com

نشانی اینستاگرام: Dibagaran_publishing

نشانی تلگرام: @mftbook

فهرست مطالب

۱۳	فصل اول
۱۳	ماهیت گل
۱۴	مقدمه ای بر اهمیت آشنایی با گل
۱۵	تعریف اصطلاح «گل»
۱۹	ریخت‌شناسی گل
۲۰	ساختار و اجزای گل
۲۴	بارور شدن گل
۲۷	جنسیت و تمامیت در گل
۲۸	بخش زایشی گل و تمامیت زایشی
۲۹	بخش غیر زایشی گل
۳۱	بخش‌های ضروری و غیر ضروری گل
۳۲	اندازه‌ی گل‌ها و اجزای گل
۳۴	تقارن گل‌ها
۳۶	پیوستگی اجزای گل
۴۲	تراکم گل
۴۲	مروستنی
۴۳	فیلولتاکسی گل
۴۴	آرایش و ترتیب گل
۴۵	گل آذین
۴۵	گل آذین محدود یا گرزنی
۴۶	انواع گل آذین محدود

- گل آذین نامحدود..... ۴۷
- انواع گل آذین‌های نامحدود..... ۴۷
- برگک در گل آذین..... ۵۰
- تابستان گذرانی گل..... ۵۱
- غیرگلی‌ها..... ۵۲
- فرمول گل..... ۵۶
- نمادها در فرمول گل..... ۵۶
- نکات دیگر در فرمول گل..... ۵۷
- نمودار گل..... ۶۰
- گل وارونه..... ۶۱
- تفاوت ساختمان گل در لبه‌ها و دولپه‌ای‌ها..... ۶۲
- ساختمان گل آذین و گل سر تیره - پواسه (غلات یا چمن‌ها)..... ۶۴
- ساختمان گل در ارکیده‌ها..... ۶۶
- ساختمان گل آذین و گلچه در تیره‌ی آفتابگردان..... ۶۹
- فصل دوم..... ۷۳
- تکوین گل..... ۷۳
- رشد، تمایز، تکوین (و یا نمو)، ریخت زایی و اندام زایی..... ۷۴
- تکوین یا نمو گل..... ۷۵
- ساختار گل و فرایندهای اصلی در نمو آن..... ۷۶
- انتخاب مدل و انتخاب ژن..... ۷۸
- اهمیت گیاهان مدل در شناسایی عوامل ژنی دخیل در تشکیل مریستم زایشی..... ۸۰
- سیگنال‌های گلدهی..... ۸۵
- تحول مریستم انتهایی در پاسخ به القای گلدهی..... ۹۰
- تغییرات فیزیولوژیکی و بیوشیمیایی در مریستم راسی ساقه..... ۹۱
- ساختمان مریستم انتهایی ساقه و تحولات در زمان ورود به مرحله‌ی زایشی..... ۹۲

۹۴	تغییرات و الگوهای بیان ژن در مریستم انتهایی ساقه در حین گذار به مریستم زایشی
۹۶	ژن های تعیین زمان گلدهی و فعالیت ژن های هویت مریستم گل پایین دست ژن های زمان گلدهی
۹۷	ژن های هویت مریستم گل
۹۷	ژن LFY
۹۸	ژن AP1
۹۸	ژن CAL
۹۸	ژن TFL1
۹۹	ژن ۱۵۲
۹۹	ژن FLO
۹۹	ژن AG
۱۰۰	مدل کلاسیک A تک
۱۰۳	مدل ABCDE
۱۰۴	ژن تابع A
۱۰۵	ژن های تابع B
۱۰۶	ژن تابع C
۱۰۷	نقش ژن های تابع D
۱۰۷	نقش ژن های تابع E
۱۰۸	ژن های تعیین کننده ی مرزها یا ژن های ممیز
۱۱۰	مدل چهار تایی (چهار گانه) هویت اندام
۱۱۳	مدل مرزهای محوشونده
۱۱۵	تغییر شکل و ساختار گل در اثر برنامه های ژنتیکی و مولکولی
۱۱۶	تغییر اندازه ی جام گل
۱۲۲	تغییر تقارن جام گل
۱۲۶	تغییر شکل گلبرگ
۱۳۰	تشکیل و تکوین یک گل آذین مرکب

۱۳۳	فصل سوم
۱۳۳	تکامل گل
۱۳۴	بستر تبارزایی تکامل گل و کشف منشأ گل و اشتقاق آن در میان نهاندانگان
۱۳۸	منشأ زمانی و مکانی ساختاری تکامل گل
۱۴۹	منشأ اندام‌های گلی و نظریه‌های موجود در این راستا
۱۵۱	اشتقاق گل‌ها در میان نمونه‌های فسیلی
۱۵۲	گل رز با نام‌های مختلف: تعریف یک گل
۱۵۲	ظهور رچه در گیاهان گلدار
۱۵۳	ظهور ویژگی دو جنسی بودن در گیاهان گل دار
۱۵۳	ظهور گلپوش در گیاهان گلدار
۱۵۵	از مخروط تا گل، هومواری و منشأ گل
۱۵۶	نظریه‌ی آنتوفایت
۱۵۷	مدل کایتونیا - گلوزوپترید
۱۵۸	نظریه‌ی خروج از نر یا ماده بودن
۱۵۹	نظریه‌ی حداکثرنربودن (نرینگی)
۱۶۰	بررسی نظریه‌های منشأ ژنتیکی گل به کمک مطالعات ریختی
۱۶۳	اهمیت هومولوژی و بررسی روند حقیقی تکامل ویژگی‌های گل
۱۶۴	تکامل حقیقی برچه و تخمک دو پوششی
۱۶۶	تکامل حقیقی گلپوش
۱۶۷	تکامل حقیقی تراکم
۱۶۸	تکامل حقیقی دوجنسی بودن
۱۶۹	تکامل حقیقی برنامه‌ها و وقایع مهم ژنتیکی ویژه تعیین هویت گل
۱۷۲	تکامل ژنتیکی، مضاعف شدگی ژن و ژنوم تکامل یک برنامه‌ی گلی
۱۷۲	ژن‌های KAN
۱۷۳	خانواده‌ی AP۲

۱۷۴.....	ژن های MADS-Box
۱۷۶.....	ژن LFY
۱۷۶.....	سازماندهی و روندهای تکاملی ویژگی اجدادی به مشتق شده
۱۷۷.....	تکامل وضعیت گلیوش - گلیوش تمایز نیافته در مقابل گلیوش تمایز یافته (و یا دوشکلی بودن گلیوش)
۱۷۹.....	تکامل اندازه و رنگ گلیوش
۱۷۹.....	تکامل مروستی گل
۱۸۳.....	تکامل فیلوناکسی اندام های گل و مرزهای گل یا گل آذین
۱۸۵.....	تکامل مارن
۱۸۹.....	روند تامل بیوستگی قطعات گل
۱۸۹.....	جراحی نوع ۳ ها (۳ این همه گونه ۲)
۱۹۵.....	فصل چهارم
۱۹۵.....	گل از منظر بوم شناختی (روند موفقیت در گرده افشانی)
۱۹۶.....	گل از منظر بوم شناختی و روند موفقیت در گرده افشانی: اثرات متقابل مولکولی و بوم شناختی
۲۰۰.....	گل و گرده افشان
۲۰۱.....	اهمیت گرده افشانی
۲۰۴.....	باد گرده افشانی
۲۰۶.....	گرده افشانی با آب
۲۰۷.....	عوامل گرده افشان زنده
۲۰۸.....	اصول زیر بنایی مفهوم سندرم گرده افشانی
۲۰۹.....	نیازهای گیاه و گرده افشان و میان کنش های بین آن ها
۲۱۱.....	سندرم های گرده افشانی
۲۱۵.....	گرده افشانی با مگس
۲۱۶.....	گرده افشانی با زنبور یا زنبور عسل
۲۱۸.....	گرده افشانی با پروانه
۲۱۹.....	گرده افشانی با شب پره یا بید

۲۲۱	گرده افشانی با پرنده
۲۲۲	گرده افشانی با مورچه
۲۲۴	گرده افشانی با خفاش
۲۲۵	شبه سازی یا تقلید
۲۲۶	تقلید باتسین
۲۲۶	تقلید مولریان
۲۲۶	تقلید مرتاسیان
۲۲۷	تقلید آسمانیان
۲۲۸	گرده افشانی شپاردی
۲۲۸	گرده افشانی یادی با میوه‌ی تقلید باتسین
۲۲۹	گرده افشانی شپاردی با میوه‌ی اپرومیوفیلی
۲۳۲	تقلید گل به شکل جفت میوه‌ی انسان
۲۳۳	اثرات متقابل تقلید کننده و مدل رفتاری ندام و ساختار یکدیگر
۲۳۴	آناتومی گل اراکیده و ارتباط آن با گرده افشانی
۲۴۰	فصل پنجم
۲۴۱	تنوع گل (با تکیه بر تنوع رنگ)
۲۴۲	تنوع در میان گل‌ها
۲۴۵	علت پدید آمدن تنوع و گوناگونی‌ها
۲۴۸	رنگی شدن گل‌ها
۲۴۸	رنگ به عنوان یک سیگنال
۲۵۱	انواع رنگدانه‌های گیاهی
۲۵۱	فلاونوئیدها
۲۵۲	بیوسنتز فلاونوئیدها
۲۵۹	بتالائین‌ها
۲۶۱	کاروتنوئیدها

۲۶۲	..... سنتر کاروتنوئیدها
۲۶۴	..... افزایش رنگ گل
۲۶۵	..... مخلوط شدن رنگدانه‌ها
۲۶۶	..... همکاری و شراکت رنگدانه‌ای
۲۶۷	..... تنظیم توزیع رنگدانه
۲۷۰	..... اثرات یون‌های فلزی
۲۷۱	..... اهمیت Ph
۲۷۲	..... نقش کل سایل گلبرگ
۲۷۵	..... وره‌ها
۲۹۹	..... نمایه
۳۲۶	..... منابع

www.ketab.ir

خط مشی کیفیت انتشارات مؤسسه فرهنگی دیباگران تهران در عرصه کتاب‌هایی است که بتواند خواسته‌های به روز جامعه فرهنگی و علمی کشور را تا حد امکان پوشش دهد.

حمد و سپاس ایزد منان را که با الطاف بی‌کران خود این توفیق را به ما ارزانی داشت تا بتوانیم در راه ارتقای دانش عمومی و فرهنگی این مرز و بوم در زمینه چاپ و نشر کتب علمی دانشگاهی، علوم پایه و به ویژه علوم کامپیوتر و انفورماتیک گام‌هایی هرچند کوچک برداشته و در انجام رسالتی که بر عهده داریم، مؤثر واقع شویم.

گسترش، توسعه و روزافزون آن، شرایطی را به وجود آورده که هر روز شاهد تحولات اساسی چشمگیری در سطح جهان هستیم. این گسترش و توسعه نیاز به منابع مختلف از جمله کتاب را به عنوان قدیمی‌ترین و رایج‌ترین راه دستیابی به اطلاعات و اطلاع‌رسانی، بیش از پیش روشن می‌نماید.

در این راستا، واحد انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری دیباگران تهران با همکاری جمعی از اساتید، مؤلفان، مترجمان، متخصصان پژوهش، محققان و نیز پرسنل ورزیده و ماهر در زمینه امور نشر درصدد هستند تا با تلاش‌های مستمر برای رفع کمبودها و نیازهای موجود، منابعی پربار، معتبر و با کیفیت مناسب در اختیار علاقمندان قرار دهند.

کتابی که در دست دارید با همت "سرکار خانم راحه درزی" و تلاش جمعی از همکاران انتشارات میسر گشته که شایسته است از یکایک این گرامی‌ان تشکر و قدردانی کنیم.

کارشناسی و نظارت بر محتوا: زهره قزلباش

در خاتمه ضمن سپاسگزاری از شما دانش‌پژوه گرامی، درخواست می‌نماید با مراجعه به آدرس dibagaran.mft.info (ارتباط با مشتری) فرم نظرسنجی را برای انتشار که در دست دارید تکمیل و ارسال نموده، انتشارات دیباگران تهران را که جلب رضایت و وفاداری مشتریان را هدف می‌داند، یاری فرمایید.

امیدواریم همواره بهتر از گذشته خدمات و محصولات خود را تقدیم حضورتان نماییم.

مدیر انتشارات

مؤسسه فرهنگی هنری دیباگران تهران
Publishing@mftmail.com

پیش گفتار

دامنه‌ی علم زیست شناسی به وسعت جهان هستی است و پرداختن به هر موضوع در حیطه‌ی این علم ورود به دنیای بی کرانی و شگفت انگیزی خواهد بود.

در نگارش کتاب حاضر با انتخاب یکی از موضوعات ویژه و بهره جستن از کتاب‌ها و مقاله های علمی معتبر و به روز دنیای زیست شناسی، پنجره‌ی شناختی رو به یک ساختار زیستی داشته باشیم و برآن شدیم محتوایی منسجم و اجمالی اما غیر تکراری پیرامون «گل» و کتابی به زبان فارسی درمورد ساختار زیستی پویا در دنیای گیاهان از دیدگاه زیست شناختی ارائه دهیم.

این مجسمه شامل پنج فصل است و تلاشی شده قسمت های مرتبط در یک فصل در کنار هم گنجانده شوند. با توجه به اطلاعات و مطالعات موجود پیرامون این ساختار شگفت انگیز جهان خلقت در فصل نخست تعریفی از اصطلاح گل، اجزاء ساختار و مفاهیم مربوط به آن ارائه می گردد. و در فصل های دوم و سوم به عوامل مهم دخیل در گلزایی و به کارگیری روند تکوین و همچنین پیدایش و تکامل گل به عنوان ساختاری مهم در گروهی موسوم به گلرسان پرداخته می شود. در فصل چهارم فوائد، چرایی و چگونگی ایجاد این اندام شگفت انگیز از منظر بوم شناختی و در فصل پایانی تنوع گل ها مورد بحث قرار خواهد گرفت.

بی تردید انتخاب محتوا و معیار های فارسی برای واژه های علمی بدون کاستی نخواهد بود. انتظار می رود مخاطبان عزیز به ویژه اساتید و دانشمندان زیست شناسی، کاستی های موجود را بر اینجانب ببخشایند و با پیشنهادها و نقد های باری رسان خود راه گشایی به بهبود کتاب و رفع کاستی های موجود در صورت تجدید چاپ و یا تدوین کتاب های دیگر در این زمینه باشند.

در پایان از همکاری های بی دریغ خانواده ی عزیزم و دوستان همکاران سرکار خانم اکرم کاوه (دانشجوی دکتری سیستماتیک گیاهی دانشگاه تربیت مدرس) و اساتید محترم زیست شناسی علوم گیاهی دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه الزهراء(س) صمیمانه سپاسگزارم و از درگاه خداوند متعال برای این عزیزان آرزوی شادکامی و بهروزی دارم.

را حله درزی

دانش آموخته کارشناسی ارشد سیستماتیک گیاهی

دانشگاه تربیت مدرس

پست الکترونیک:

Raheleh.darzi@gmail.com